

Про юнака Семенка, що волю добував

Юрій Тис

I

Давно це, було, ще коли олені золоті роги на лобах носили. Розповідали старі люди про юнака Семенка, що волю добував. Розповідали своїм дітям, а діти — внукам, бо письма в ті часи ще не знали і про все, що діялось, переказували з уст до уст.

Семенко бачив, як зайди-чужинці його народ мучать, як змушують важко працювати й усе добро собі забирають. Людей огорнули туга і смуток. Думав Семенко, чому така кривда на світі. Зі своїми думками ходив до лісу, бо принаймні там спокійно і не було чути ні криків, ні плачу.

Одного разу, коли Семенко спочивав у лісі під дубом, підійшов до нього старезний дідусь: біла борода до землі, біла сивина — увесь білий. Спитав дідусь Семенка, що він робить тут, у лісі. Семенко відповів:

— Думаю, чому таке лихо на мій край найшло.

— Це тому, Семенку, — пояснив дідусь, — що ви не вміли волі зберегти!

Пішов дідусь далі, а Семенко залишився зі своїми думками.

По якомусь часі попрощався Семенко з батьком, матір'ю та малою сестричкою.

— Піду, — сказав, — у світ волі нашої шукати. Повернуся, як здобуду її. Не-плачте за мною!

Подався Семенко в ліс, ішов усе далі й далі, так далеко ще ніколи не заходив. Надвечір зупинився на галяві. Із джерела витікала холодна вода, пташки тихо на деревах сиділи, і гілля дрімало. Коли Семенко так милувався світом, вийшов на галяву білий олень з золотими рогами.

— Що ти робиш тут, у нашому царстві? — спитав.

— Волі шукаю для мого народу! — відповів Семенко.

Олень похитав головою, а пташки зацвірінькали, здивовані такою відповіддю.

— Волю здобувати — це важка справа, — сказав олень. — Воля в полі, а насторожі коло неї стоять ворожі полки, як ліси, і стріли пускають, як дощ! Візьмуть тебе в неволю або й уб'ють...

І знову похитав олень головою.

— А ти краще послухай мене! — говорив далі. — Не шукай волі для свого народу, а залишайся тут. Будеш ходити в пурпурі й-шовках і твої коні будуть в золото зодягнені, і сідла на них будуть золоті, і рабів багато ходитиме за тобою.

— Не хочу я твого золота ні багатства! — крикнув обурений Семенко. — Геть від мене!

Семенко з відразою відвернувся від оленя і рушив уперед, не оглядаючись.

— Пожди! — гукнув олень і підбіг до Семенка.

— Юначе мій дорогий, — сказав, — дурив я тебе, хотів випробувати, чи ти справді готов шукати волі для людей. Сідай на мене!

Семенко вмоствився на спині оленя, тримаючись руками його золотих рогів. Олень понісся в лісові хащі, поміж старезні дерева, оброслі мохом, у таємничі тіні. Врешті вони пристанули, щоб відпочити.

— Треба повечеряти! — сказав олень. — Ось тут багато ягід — поживись, бо дорога перед нами ще далека.

Семенко збирав ягоди, а олень пасся на свіжій зеленій траві. Коли обидва попоїли й лягли відпочивати, олень почав свою розповідь:

— Далеко" звідсіля є країна, до якої ще ніхто не доходив. Висить вона між небом і землею. Є там палата уся з золота та срібла. У палаті живе царівна, як сонце, і чекає, щоб мужній лицар визволив її від дванадцяти розбійників. Вони стережуть її вдень і вночі, а живуть усі на дванадцяти дубах. Якщо не визволиш царівни, попадеш у неволю, ще важчу, ніж удома. А коли визволиш, тоді цілий світ буде твій, і не важко буде тобі прогнати чужинців з рідної землі.

— Я піду до того царства між небом і землею! відповів Семенко. — І ніщо мене від цього не втримає.

— Я вже мушу вертатися, — сказав олень, — а ти йди, коли наважився. Кожний звір тобі допоможе, та й сам собі мусиш радити! Прощай!

Олень підвівся, ще раз глянув на хлопця і погнався в ліс.

II

Семенко ждав темної ночі. Коли закричали пугачі, подався в ліс сам-один, як сирота. Ішов день .і ніч і знову день, аж вийшов на відкрите поле, залите соняшним світлом. Нараз почув кигикання яструба в чистому небі.

— Гей! — кликнув Семенко. — А прилинь но сюди, допоможи мені!

За коротку хвилину яструб опинився коло хлопця. У яструба були золоті крила і срібні кігті. Хлопець розповів про свою пригоду, а яструб відповів:

— Пожди тут, край лісу, аж прибіжить до тебе кінь, накритий зеленою паволокою.

Сказав і помчався стрілою у височінь. Ждав Семенко годину і дві, аж почув кінський тупіт. Раптом перед ним спинився кінь, такий могутній,, що Семенко здивувався. Справді на коні була зелена паволока, а з-під паволоки випинались два білі крила.

"Крилатий кінь!" — подумав Семенко і ще більше здивувався, бо такого коня ніколи не бачив.

Кінь скинув із себе золотий панцер і шолом, щит і меч.

— Оцей панцер, це зброя для тебе!.— сказав. — Одягай та й полинемо в заворожене царство. Доведеться тобі звести бій з розбійниками.

Надів Семенко панцер, припоясав меч, взяв у руку щит і стрибнув у золоте сідло. "Ледве всунув ноги у стремена, як кінь ударив копитами об землю, махнув крильми й понісся понад хмарами. Внизу під ними пересувалися моря і степи, ліси і міста, і кінця тому лету не було. Аж долетіли до темного лісу, і кінь опустився на землю.

— Іди тепер — на схід три дні, — сказав кінь. — Дійдеш до височенного дуба, що має верховіття у хмарах. Там побачиш, що дёл! робити.

Сказав і залишив Семенка у страшному лісі.

Ішов Семенко добу, дві і три, аж дійшов до того дуба. То було дерево світу, його вершину освітлювали сонце, місяць і сім зір-плянет. Спинаяся Семенко по ньому вгору щораз вище й вище. Днями спинався, а ночами спав у розвилах. Врешті дійшов до оселі, де жили люди.

— Іди далі вгору, аж дійдеш до замку царівни! — сказали йому. — Але знай, що з нас ще ніхто туди не дійшов.

Знову подався Семенко у важку дорогу. Врешті роз'яснилося довкола, розступилося галуззя верховіть, і Семенко став перед золотою палатою. Тут заступило йому дорогу дванадцять мужчин з чорними бородами й залізними мечами.

— Ось він! — крикнув один. — Таки прийшов! Ждемо тебе тут усі разом! Тут буде тобі кінець!

Семенко не злякався. Добув меч і крикнув:

— Наступайте, розбійники! Хто перший?

Виступило троє відразу, але золотий панцер Семенка осліпив їх. Махнув мечем Семенко — три голови покотилися по землі. Виступило ще троє, і знову побив їх Семенко. Так повторилось чотири рази, а чотири рази по три — дванадцять.

Семенко скинув шолом і подався ДО' замку. Назустріч йому вийшла надзвичайної краси дівчина: волосся — золото, очі — чаші, чобітки зелені, шиті перлами.

— Дякую тобі, юначе, — промовила, — що ти визволив мене і мій народ із неволі. За це все золото в моєму царстві буде твоє, і багатий будеш на весь світ.

— Дякую тобі, дівчино, за твою ласку, але я не ласий на золото й багатство. Не той багатий, хто багато має, а той, хто багато не потребує.

— Дивний ти, хлопче! — сказала дівчина і повела Семенка в замкові покої.

— Одного прохаю тебе, — сказав Семенко, — якщо твоя сила, допоможи мені визволити мій народ із неволі!

Тоді царівна покликала слугу й наказала принести чарівну зброю, що її досі зберігали розбійники. Хто її має, той завжди переможе.

Дуже сподобалася царівна Семенкові. Він обіцяв їй, що, як тільки зламає силу ворога, повернеться до неї.

Сім місяців, сім днів і сім годин тривала мандрівка Семенка додому. Вернувся в рідний край, покликав сміливих юнаків стати разом з ним до бою за волю народу і рушив проти чужого війська. Перелякалися навісні займанці-наїзники, коли на чолі війська побачили Семенка в золотистій зброї, з мечем двосічним у руках. Кинулися Семенкові лицарі на конях у бій. Не витримав ворог натиску борців за свободу. Зловили вони у полон визначних вождів супротивника, а решту розігнали або побили. Довгі роки після того чужинецькі розбишаки обминали землю Семенкового народу, бо вони боялися славних лицарів і Семенка.

***

Чи вернувся Семенко до царівни, чи одружився з нею і як вони жили? Цього я не знаю. Старі люди розповідали цю казку внукам, а внуки — своїм дітям і внукам, але ніколи не згадували, що сталося з царівною та Семенком. І я чув цю казку від старенької бабусі не один раз, але ніколи вона її не докінчила. Хай так і буде далі!